NATUURWETENSKAP KWARTAAL 1 GRAAD 5

PLANTE EN DIERE OP AARDE

BAIE VERSKILLENDE PLANTE EN DIERE LEEF IN VESKILLENDE HABITATTE OP AARDE

- Baie verskillende plante en diere woon in verskillende habitatte.
- Suid-Afrika het 'n groot verskeidenheid inheemse plante en diere.
- Inheems beteken dat hierdie plante en diere natuurlik in 'n omgewing bestaan of voorkom.
- Diere en plante wat in Suid-Afrika voorkom word Suid-Afrika se inheemse spesies genoem.
- Die totale biodiversiteit van die aarde bestaan uit plante, diere en hulle habitatte.

Woudhabitat

- Die kleinste habitat in Suid-Afrika.
- bevat digte rye bome met dik struikgewasse soos varings en slingerplante.
- Slingerplante (bobbejaantou) is plante wat teen die bome opgroei om sonlig te kry.
- Bome word ook met hope mos en ligeen bedek wat vir hulle kos en water van die bome afhanklik is.
- Soorte diere wat in woudhabitatte gevind word:
  - Papegaaie
  - Olifante
  - Bobbejane
  - Ape
- Stinkhout- en geelhoutbome is inheemse bome wat in Suid-Afrika se woude gevind word.

Papegaai

Aap

Bobbejane

Slingerplante

Grasveldhabitatte

- Grasveldhabitatte is groot uitgestrekte stukke grond wat met gras bedek is.
- Party grasvelde het 'n paar verspreide bome.
- Kenmerkende grasse wat in Suid-Afrika gevind word, is suurgras en soetgras (haasgras).
- Soetgras is goed vir herbivore om te eet terwyl suurgras baie min voedingswaarde het.
- Suid-Afrika is bekend vir sy Groot 5 wat in grasveldhabitatte woon.

SAMPLE

NATUURWETENSKAPPE: MATERIE EN MATERIALE TEGNOLOGIE: VERWERKING

METALE EN NIE-METALE

EIENSKAPPE VAN METALE

- Eienskappe van metale maak dit baie nuttiger.
- Wetenskaplikes het ook verskillende kombinasies van metale en van nie-metale, wat allooie genoem word, ontwikkel.
- Hierdie allooie kombineer die beste eienskappe van een of meer oorspronklike stowwe in een met beter eienskappe.

Metale word deur hul eienskappe beskryf:

- Is hard (Kan nie maklik breek nie)
- Is blink wanneer dit gepoleer word
- Is smeerbaar (Kan in handige vorms gehamer of geslaan word)
- Is rekbaar (Kan in dun drade getrek word)
- Is sterk
- Smelt teen hoë temperature.
- Hulle gelei elektrisiteit.
- Is solied teen kamertemperatuur.

➢ Metale kan teen hoë temperature smelt

- Metale is vaste stowwe by kamertemperatuur, met die uitsondering van kwik en gallium, wat vloeistowwe by kamertemperatuur is.
- Kwik het die laagste smelt-temperatuur van alle suiwer metale, en word net 'n vaste stof by 40 grade Celsius (°C).
- Metale kan uit die aarde ontgin word.
- Metale kan teen baie hoë temperature gesmelt en dan in ander voorwerpe gevorm word.

➢ Metale is blink / glans

- Metale is blink, veral edelmetale soos goud en silwer.
- Die metale kon ook gepoleer word totdat dit 'n pragtige skynsel het.
- Goud, silwer en koper is as waardevol beskou en is deur handelaars vir ruilhandel (om dit vir ander goedere te veruil) gebruik.
- Klippe wat metale bevat, word erts genoem. Kopererts bevat koper, ystererts bevat yster.

SAMPLE

Property of LS Summaries Anze 064 558 8122

NATUURWETENSKAP KWARTAAL 3 GRAAD 5

VEILIGHEIDSREëLS VIR DIE GEBRUIK VAN ENERGIEBRONNE

Ons kan brande voorkom of blus deur een van hierdie dinge weg te vat.

VEILIGHEID TEEN BRANDE TUIS

- Plaas kerse in kershouers sodat hulle nie omval nie.
- Hou gordyne en ander dinge wat maklik kan brand, weg van kerse en stowe.
- Moenie in ń toe vertrek vuurmaak waar die rook nie kan ontsnap nie.
- Rook en dampe kan jou gesondheid benadeel, of jou selfs doodmaak.
- Hou altyd ń emmer sand naby ingeval die vuur buite beheer raak.
- Moenie elektriese sokke oorlaai deur te veel elektriese toestelle in te prop nie. (Dit kan oorverhit word en brande veroorsaak)
- Moenie vuurhoutjies, petrol, paraffien of enige ander vlambare materiale hou waar klein kindertjies daarmee kan speel nie.
- Hou klein kindertjies weg van warm stowe en kookwater.
- Prop elektriese toestelle altyd uit wanneer dit nie gebruik word nie.
- Moenie elektriese koorde onder matte laat lê nie.

WAT OM TE DOEN AS DAAR ń BRAND IS

STAAN STIL | VAL NEER | ROL

As jy in ń brand vasgevang word, kruip laag op die grond onder die rook.

As iemand erg gebrand het, kry hulle so gou as moontlik by die hospitaal of kliniek.

SAMPLE

DIE PLANEET AARDE

DIE AARDE SE WENTELBAAN OM DIE SON

- Die aarde is die derde planeet van die son af.
- Hy is die enigste planeet met die regte toestande om lewe moontlik te maak.
- Die aarde beweeg om die son en gebruik die son se energie om lewe moontlik te maak.
- Die aarde se baan om die son word ń wentelbaan genoem.
- Een omwenteling van die aarde om die son neem ongeveer 365 ¼ dae / 1 jaar om te voltooi.
- Gedurende hierdie omwenteling is die aarde nie altyd dieselfde afstand van die son nie.
- Die aarde se wentelbaan het ń elliptiese vorm (ovaalvormig).

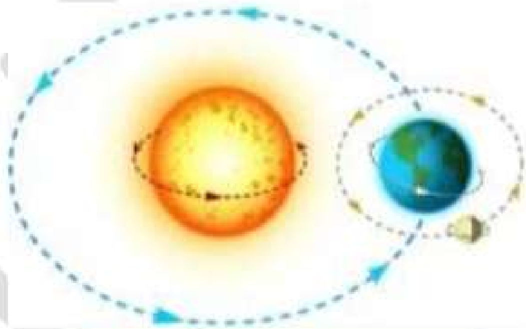

Die Aarde roteer om die Son en die Maan roteer om die Aarde.

DIE AARDE DRAAI OP SY EIE AS

- Terwyl die aarde om die son wentel, draai di took op sy denkbeeldige (kan dit nie sien nie) as.
- Die aarde se as is die denkbeeldige "staaf"in die middel wat deur die aarde van die Noordpool na die Suidpool loop.
- Dit neem die aarde 24 uur, of een dag, om een omwenteling om sy eie as te maak.
- Gedurende hierdie tyd is een helfte van die aarde ongeveer 12 ure lank donker (nag) wanneer dit weg van die son gedraai is.
- Die teenoorgestelde helfte van die aarde het dan 12 ure lank sonlig (dag), want dit is na die son gedraai.
- Gedurende ń 24-uur-tydperk sal enige gegewe plek op die aarde da gen nag hê.
- Die aarde se as kantel teen ń hoek van 23,5°.
- Die hoek bly altyd dieselfde, selfs terwyl die aarde om die son wentel.
- Die aarde word in ń Noordelike en ń Suidelike Halfrond verdeel deur ń denkbeeldige lyn wat ons die ewenaar noem.
- Suid-Afrika is in die Suidelike Halfrond.